

BİLGİ NOTU
(Kanada Lojistik Notu)**CANADA 2023 LPI SCORE 4; LPI RANK 7****CANADA 2018 LPI SCORE 3.73; LPI RANK 20**

2023 yılı sonu itibariyle yaklaşık 2,11 trilyon ABD Doları GSYİH ile dünyanın 10'uncu büyük ekonomisi olan Kanada, güvenli iş ve yatırım ortamı ile dünyanın önde gelen dinamik ekonomilerinden biridir. İmalat, madencilik ve hizmet sektörlerindeki büyüme, Kanada ekonomisinin lokomotifini oluşturmuş, otomotiv, kereste ve petrol ihracat kalemleri arasında ön plana çıkmıştır. Kanada, dünyanın belli başlı buğday ve kanola tedarikçileri arasında yer almaktadır.

Kanada, günlük 4,7 milyon varil üretimle dünyanın 4'üncü büyük petrol üreticisi ve altıncı büyük doğalgaz üreticisi olup ayrıca dünyanın en büyük çinko ve uranyum üreticisidir. 2022 yılında Kanada'nın ihracat ve ithalat performansı yıllık bazda sırası ile toplam US\$598 milyar 774 milyon ve 568 milyar 517 milyon US\$ şeklinde gerçekleşerek bugüne kadarki en yüksek rakamlara ulaşmıştır.

Kanada'nın dış ticaretinin yaklaşık %64'ünü gerçekleştirdiği ABD ile ekonomik ve ticari ilişkileri, ülke ekonomisi için hayati önem taşımaktadır. Kanada'nın ABD ile yüksek düzeyde iç içe geçmiş ekonomik yapısı, 1994 yılında imzalanan Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) sayesinde mümkün olmuştur. NAFTA ile birlikte Kanada-ABD ikili ticaret hacmi, ABD-Çin ticaretinden sonra dünyada en büyük ikili ticaret miktarına ulaşmıştır (2019 yılında 567 milyar US\$; 2020 yılında 483 milyar US\$; 2021 yılında 617 milyar US\$; 2022 yılında 738 milyar US\$).

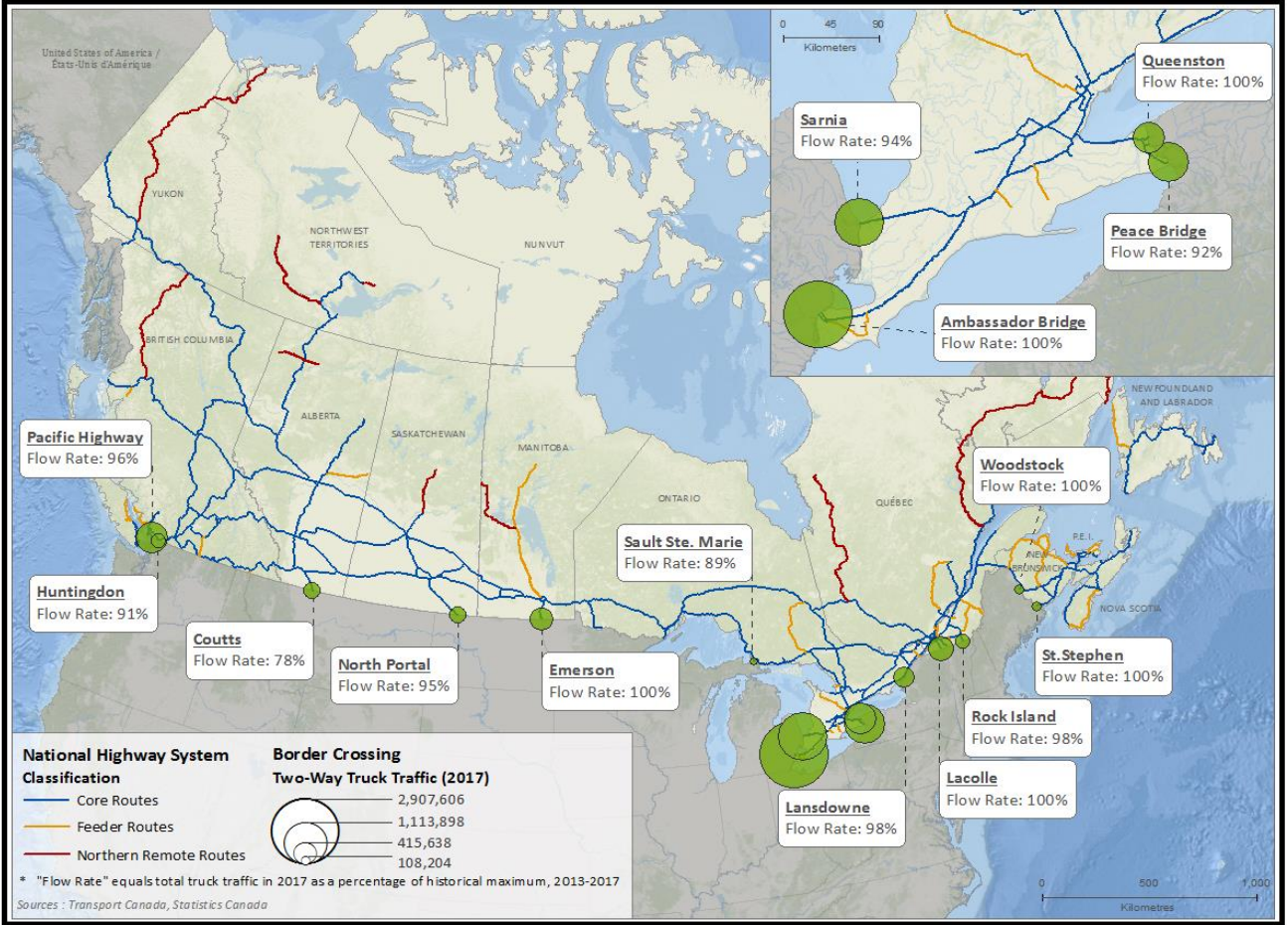
Kanada'nın ABD'ye olan ihracatı 2020'de 285.5 milyar US\$ iken 2021 yılında 380 milyar US\$'a ve 2022 yılında 460 milyar US\$'a yükselmiştir. 2022 yılında Kanada'nın ABD'ye ihracatı, bu ülkeden ithalatından daha fazla arttığı için 2021 yılında Kanada lehine olan US\$+140,8 milyarlık dış ticaret fazlası 2022 yılında US\$+181,9 milyara yükselmiş ve rekor kırmıştır. Bu minvalde, Kanada GSYİH'sinin %4,2 sini oluşturan lojistik sektörünün altyapısı, ABD ile ticareti kolaylaştırıcı biçimde tasarlanmıştır.

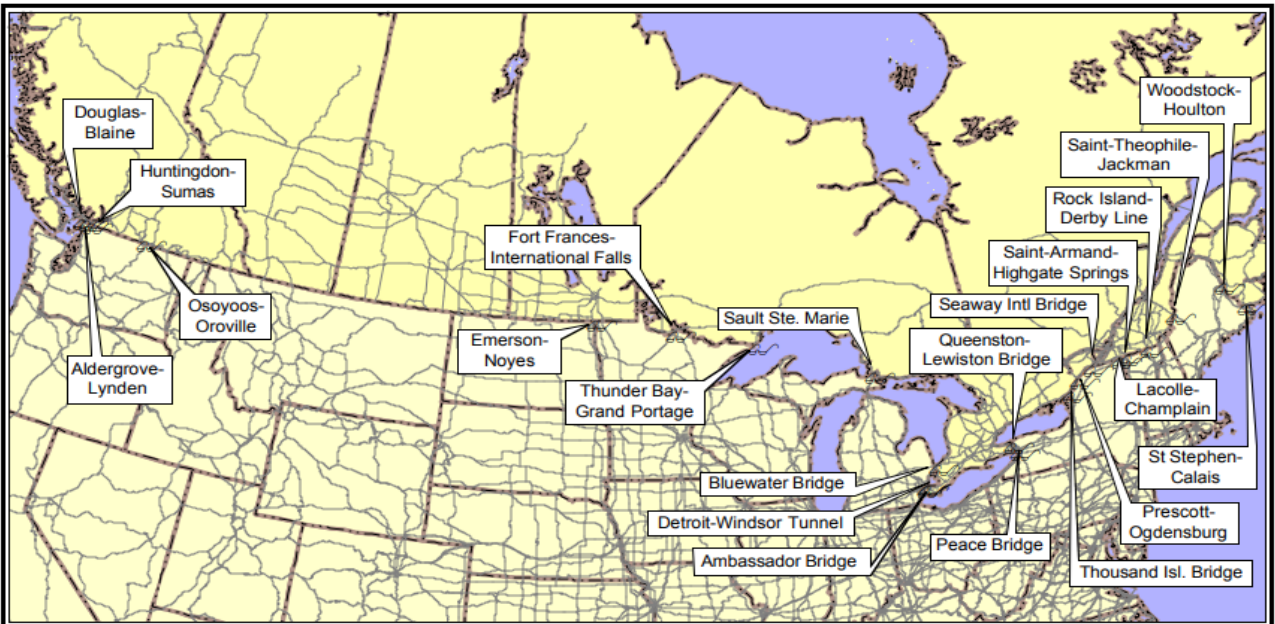
Harita-1: Kanada Otoyol Haritası

İklim koşulları nedeniyle Kanada'nın belli başlı yerleşim birimleri ABD sınırı yakınlarında bulunmaktadır. Ülkenin karayolu ağı da ABD sınırı civarında yoğunlaşmıştır. İki ülke arasındaki karşılıklı ticaretin, boru hatlarından yapılan sevkiyatlar hariç büyük bölümü, karayolu üzerinden gerçekleştirilmektedir. Otoyol ağının uzunluğu 38.098 km, karayolu ağının toplam uzunluğu ise 1,13 milyon km'dir. Ontario, Quebec, Saskatchewan ve Alberta Eyaletleri, toplam karayolu ağının %75'ine sahiptir. Kanada'nın karayolu ulaşım ağının %40'ında kaldırım bulunmaktadır.

Kanada'nın ve dünyanın en büyük otoyol ağlarından biri olan **"Trans-Canada Highway"** adlı rota kıtasal Federal–Eyalet Otoyol Sistemi olarak ülkenin on Eyaletinden geçmekte; batı yakasındaki Pasifik Okyanusu ile doğu yakasındaki Atlantik Okyanusunu birbirine bağlamaktadır. Hattın ana güzergah uzunluğu 7.476 km'dir (4,645 mi).

Harita-2: Kanada-ABD Arasındaki Ticari Taşımacılığın Yoğunluğu

Harita-3: Kanada-ABD Arasında Tır Geçişlerinin Yapıldığı Belli Başlı Sınır Kapıları

Dünyanın en uzun kara sınırı olan Kanada-ABD arasında, 110'dan fazla sınır kapısı bulunmaktadır. Tır trafiği bunlardan 15'inde yoğunlaşmıştır. İki ülke arasında bir yıl içerisinde geçiş yapan araç sayısı 50 milyonun üzerinde olup, söz konusu rakamın en az beşte biri tır giriş çıkışlarından oluşmaktadır. Kanada ile ABD arasındaki karayolu taşımacılığının %66'sından fazlası, Kanada plakalı tırlarla yapılmaktadır.

Harita-4: Büyük Göller Bölgesi

Ancak, özellikle Büyük Göller Bölgesi'nin (ABD tarafında; Illinois, Indiana, Michigan, Minnesota, New York, Ohio, Pennsylvania ve Wisconsin, Kanada tarafında; Ontario Eyaleti) otomotiv başta olmak üzere imalat sanayii oldukça entegre olduğundan, hammaddeden nihai ürün haline dönüşene kadar aynı mallar ABD-Kanada arasında birden çok kez giriş-çıkış yapabilmektedir. Kanada-ABD arasındaki ticaretin neredeyse yarısı bu bölge içerisinde gerçekleştirilmektedir. 8 ABD ve 1 Kanada Eyaletinin bulunduğu bölgenin nüfusu 107 milyon, nominal GSYİH'sı ise 6 trilyon ABD Dolarının üzerindedir.

Ulaştırma Bakanlığı verilerine göre **2022 yılı sonu** itibariyle Kanada'da **tır işletme sayısı 136.664** adet olup bunların **52.766 tanesinde istihdam edilen çalışanlar** bulunduğu; **83.898** işletmenin ise **çalışanının bulunmadığı** belirtilmektedir. Tır taşımacılığı sektöründe çok sayıda küçük ölçekli kiralama usulü ile çalışan işletme bulunduğu; bazı işletmelerin ise orta ve büyük ölçekli tır filoları ile lojistik hizmetler sunan kategoride faaliyette bulunduğu görülmektedir. Tır işletmecilerinin büyük çoğunluğu **Ontario'da (48.3%) konumlanmış olup sırasıyla Quebec (14.9%), Alberta (14.5%) ve British Columbia'da (10.9%)** da konumlandıkları görülmektedir. Kanada Ulaştırma Bakanlığı tarafından karayolu tır taşımacılığında araçlar ile ilgili standartlar ve güvenlik kriterleri sürekli güncellenmekte olup **“Motor Vehicle Safety Regulations, Technical Standards Documents (TSDs) and Test Methods (TMs)”** adlı düzenleme kapsamında sıkı biçimde denetlenmektedir. Hükümet ayrıca, 2022 Aralık ayında açıkladığı **“Canada's Action Plan for Clean On-Road Transportation”** adlı eylem planı ile karayolu ve toplu taşımacılık sektörünün neden olduğu karbon salınımını azaltılması hedefi ile tedbir paketleri hayata geçirmiştir. Bunun yanında, Kanada Ulaştırma Bakanlığından bağımsız ve Kraliyet Özel Konseyi üzerinden Parlamente'ye rapor sunan **“Transportation Safety Board (TSB)”** adlı kurul da ulaştırma güvenliği konularında önemli bir platformdur.

Kanada'nın demiryolu ağı sistemi temel olarak ABD ile ve uluslararası ticaret kapsamında limanlar ile ticaret taşımacılığını esas alarak tesis edilmiştir. Bunun yanında, demiryolu ağı sisteminde çok sayıda yolcu taşıma hatları da bulunmaktadır. Kanada'nın demiryolu ağı sektörü özellikle ağırlık ve hacim bakımından yüksek olan dökme ürünler ve konteyner trafiğinin uzun mesafeli taşımacılığına odaklanmıştır. Kanada demiryolu ağı sistemi de karayolu ağına benzer şekilde ABD sınırına paraleldir. Toplam demiryolu hattı uzunluğu 41.711 km'dir. Kanada ile ABD arasında 27 demiryolu geçiş noktası bulunmaktadır.

Kanada'nın başlıca iki büyük ve **“Class I”** kategoride yer alan demiryolu taşımacılık işletmesi **“CN (Canadian National)”** ve **“CP (Canadian Pacific)”**dir. Kanada'nın batı yakası ve doğu yakası arasında demiryolu yolcu taşımacılığı hizmeti ise 1977 yılında kurulan ve bağımsız **“Kraliyet İşletmesi (Crown Company)”** statüsünde kurulmuş olan **“VIA Rail Canada”** tarafından yerine getirilmektedir. Bunun yanında, büyük ölçekli ABD'li demiryolu şirketleri olan **“Burlington Northern Santa Fe Railway Company”** ve **“CSX Transportation Inc.”** işletmeleri demiryolu yük taşımacılığı bakımından Kanada demiryolu taşımacılığında önemli aktörlerdir. Özellikle **“CN, CP ve Burlington Northern Santa Fe Railway Company”** işletmeleri **Kanada, ABD ve Meksika** arasındaki bağlantısallığı

sağlamaktadır. “Burlington Northern Santa Fe”nin Kanada’nın Pasifik Giriş Kapısına sunduğu hizmet sayesinde “Vancouver Fraser Liman İdaresi” için ülkenin batı yakasında “Class I” kategoride yer alan 3 demiryolu taşımacılık işletmesinin hizmet sunduğu tek liman olma avantajını sağlamaktadır.

Harita-5: Kanada Demiryolu Ağı

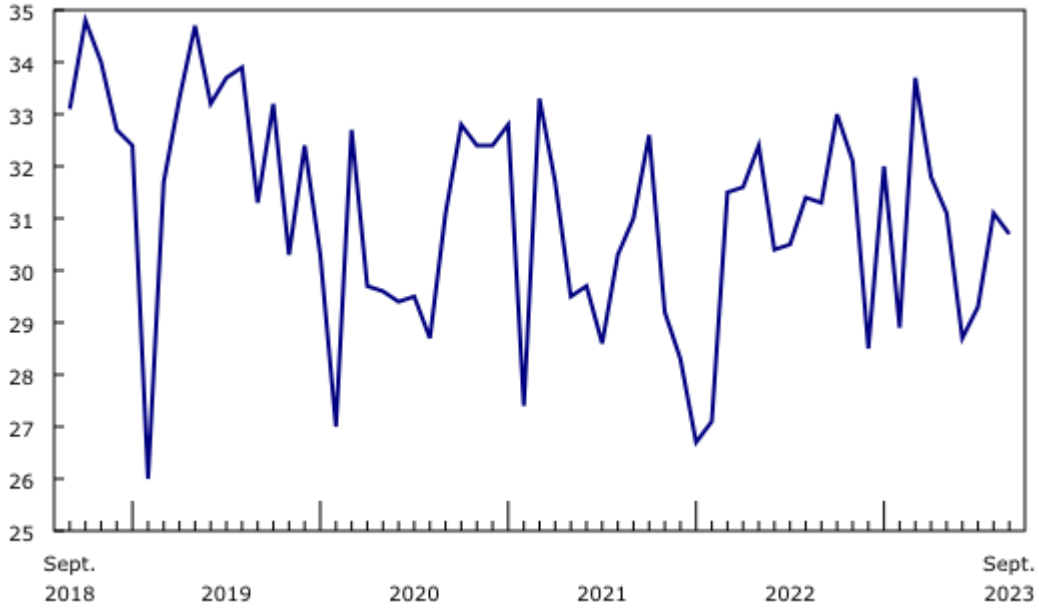
Kanada’nın **toplam demiryolu ağı uzunluğu 43.461 km**’dir. Söz konusu demiryolu ağının **%50,1’ine CN, %30,1’ine CP ve %19,2’si ise diğer demiryolu işletmelerinin** mülkiyetindedir. Kanada Ulaştırma Bakanlığı istatistiklerine göre 2021 yılı itibariyle Kanada demiryollarında **2.180 lokomotif, 51.453 yük vagonu** (mainly hopper cars, boxcars, flatcars and gondolas) ve **403 yolcu vagonu** çalışmaktadır.

Kanadalı demiryolu işletmesi “CN”nin elde ettiği **yıllık navlun geliri C\$5,5 milyar** ve **istihdam ettiği kişi sayısı 22.000**’dir. Kanadalı demiryolu işletmesi “CP” ise Kanada’da 6 Eyalet ve ABD’de 13 Eyaleti içerisine alan toplam **22.500 km demiryolu ağı** üzerinde **yıllık C\$4 milyar navlun geliri** elde etmekte ve yaklaşık **15.000 kişi istihdam** etmektedir. Kanada’da **tır/demiryolu ve “intermodal” konteyner hizmetleri** sağlayan **19 adet “intermod terminal”** ya “CN” ya da “CP” tarafından işletilmektedir.

Kanada’da **demiryolu taşımacılığında yüklenen ton** bakımından verilere bakıldığında **2020 yılı Ocak** ayında **toplam 30,2 milyon ton yük taşındığı**; bunun **3,5 milyon tonunun ABD ile Kanada** arasında gerçekleştiği; **2,6 milyon tonunun ise intermodal** şeklinde yapıldığı tespit edilmiştir. **2020 Mayıs** ayında **%-14,9** ve **2020 Temmuz** ayında ise **%-15,4** oranında azalış ile bir önceki yılın aynı aylarına göre **iki defa dip yapan sektör**, takip eden aylarda toparlanma eğilimi gösterse de bir önceki yılın gerisinde kalmıştır. **2022 yılında** toplam **366,4 milyon ton yükün demiryolu ile taşındığı**; bunun **46 milyon tonunun ABD ile Kanada** arasında gerçekleştiği; **36,8 milyon tonunun ise intermodal** şeklinde yapıldığı tespit edilmiştir. **2023 yılının ilk üç çeyreğinde** toplam **277,3 milyon ton yükün demiryolu ile taşınmıştır**.

Kanada'da Demiryolu Taşımacılığında Yapılan Yüklemler (2018-2023 Eylül; Ton)

millions of tonnes

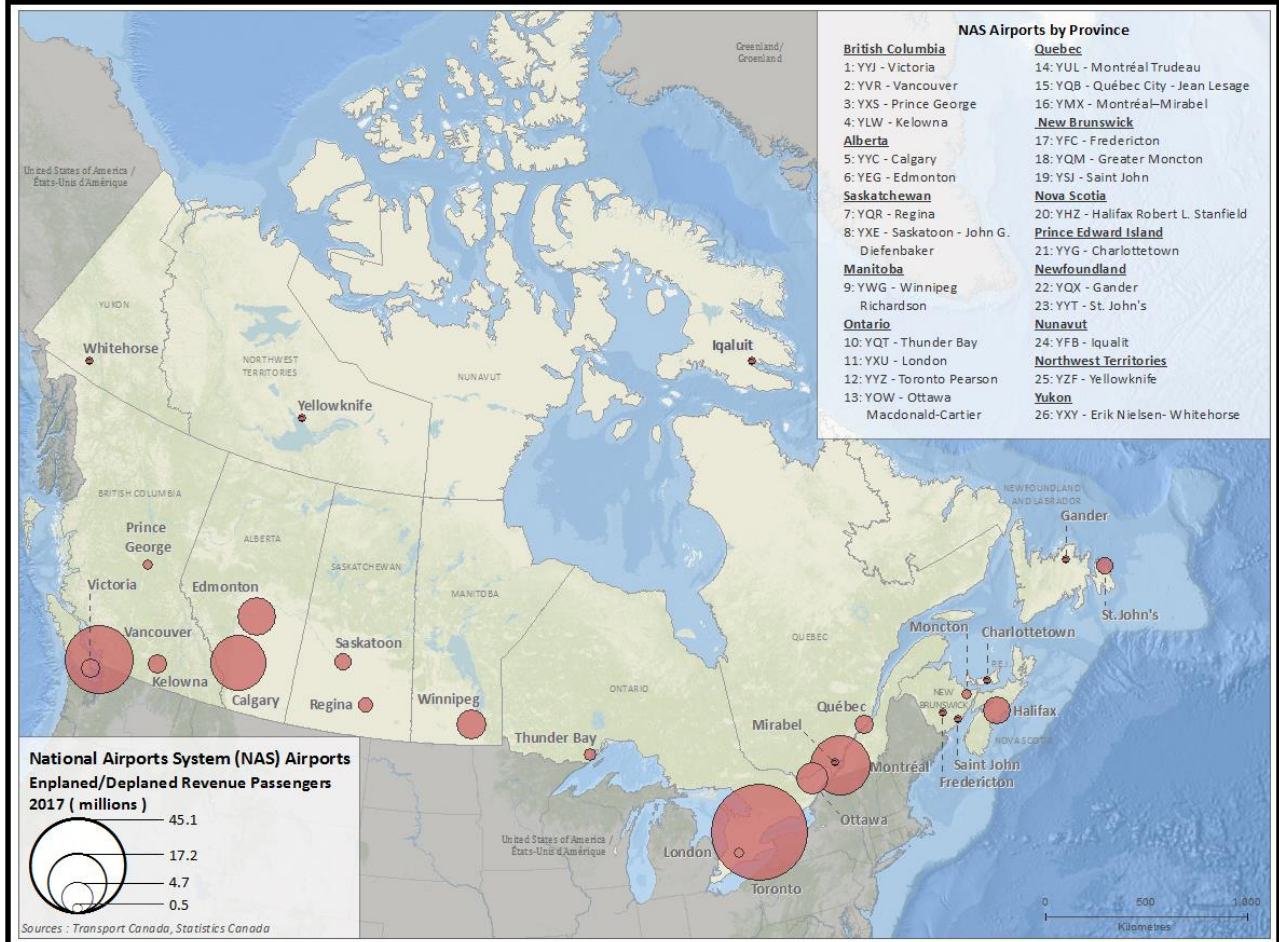

Kanada'da demiryolu işletme sertifikası bulunan **79 demiryolu işletmesi** bulumakta olup **26** tanesi **Federal** Demiryolu İşletmesi ve **53** tanesi **yerel** demiryolu işletmeleri kategorisinde yer almaktadır. Bunun yanında, ülkede Federal veya Eyalet düzenlemelerine tabi kısa mesafeli demiryolu ağları da bulunmakta olup bu hatlar sayesinde ürünlerin daha uzun mesafeler boyu hareketliliğinin temini için denizyolu taşımacılığına konu sevkiyatların "Class I" kategorideki demiryolu ağları veya kısa mesafeli demiryolu hatları ve limanlar ile bağlantısallığı sağlanmaktadır. Bahsekonu kısa mesafeli demiryolu ağının kıta demiryolu ağı ile arasındaki taşımacılığa konu ve limanlar ve terminallere yapılan sevkiyatlara konu navlunun değeri yaklaşık **C\$34,4 milyar**dır.

Kanada'da **16.002 adet havacılık ve uzay mühendisi**, **37.290 adet kayıtlı hava taşıtı**, **25.007 lisanslı pilot** bulunmaktadır. Kanada genelinde **%60'ı yabancı ve %40'ı Kanadalı** olmak üzere toplam **1.444 hava taşımacılık operatörünün** sahip olduğu **2.150 adet lisanslı idare**, **859 adet hava taşıtları bakım ve servis merkezi**, **564 adet sertifikalı havaalanı**, **1.460 adet sertifikasız havaalanı** bulunmaktadır. Ülkenin hava trafiği **Toronto, Vancouver ve Montreal** üzerinde yoğunlaşmaktadır. "International Civil Aviation Organization-ICAO" ve "International Air Transport Association (IATA)" merkezi Montreal şehrinde yer almaktadır.

Kanada'nın hava sahası, ülkenin sivil havacılık trafiği sisteminin sahibi ve işleticisi olan, özel hukuk tüzel kişisi olan kar amacı gütmeyen bir kuruluş statüsündeki "**NAV CANADA**" tarafından yönetilmektedir. "**NAV CANADA**" Kanada'daki **42 havaalanında** hava trafik kontrol kulesinin idaresini ve **55 havaalanında** uçuş hizmet istasyonu hizmetini sunmaktadır. "**Canada Flight Supplement**" ve "**Canada Water Aerodrome Supplement**" nezdinde **kayıtlı sertifikalı** toplam **2.012 adet uçuş sahası** ve **12 adet askeri uçak iniş sahası** bulunmaktadır. **18 milyon km²** hava sahası ve **6 zaman dilimi** bulunan Kanada'da **427 heliport**, **deniz uçağı** ve **kayak takımlı uçakların uçuş yapabildiği 343 adet havaalanı** ve **sabit kanatlı uçakların uçuş yapabildiği 1.254 adet havaalanı** yer almaktadır.

Kanada'da **havayolu taşımacılığında yüklenen ton** bakımından verilere bakıldığında **2019 yılında toplam 1,38 milyon ton yük taşındığı**; bunun 593 bin tonunun Kanadalı şirketlerce gerçekleştirildiği; **2020 yılında ise toplam 1,16 milyon ton yük taşındığı**; bunun **608 bin tonunun Kanadalı şirketlerce** gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. **2021 yılında toplam 1,29 milyon ton yük taşındığı**; bunun 661 bin tonunun Kanadalı şirketlerce gerçekleştirildiği; **2022 yılında ise toplam 1,44 milyon ton yük taşındığı**; bunun **690 bin tonunun Kanadalı şirketlerce** gerçekleştirildiği görülmektedir.

Harita-6: Kanada'nın Belli Başlı Havalimanları

E-ticaretin son dönemde artan önemi ile **hava kargo taşımacılığında** önemli artış yaşanmıştır. 2022 yılında Kanada'daki havalimanlarında elleçlenen ürün miktarı bir önceki yıla göre **%8,8'lik artış göstererek 1,5 milyon ton** olmuştur. Hava kargo taşımacılığında en büyük payı **"Toronto Pearson International Airport (423,5 bin ton; %28,4'lik artış oranı)"**; **"Vancouver International Airport (269,8 bin ton; %5'lik artış oranı)"** ve **"Hamilton International Airport (163,1 bin ton; %4,4'lük artış oranı)"** almıştır.

Yerel hatların %51'i "Air Canada"nın kontrolündedir. "Air Canada"nın, kendi çatısı altında bulunan "Air Canada Express" ve "Air Canada Rouge" ile birlikte günlük sefer sayısı yaklaşık 959'dur. Air Canada'nın filosunda 169, Air Canada Express'te 136 ve Air Canada Rouge'da 39 uçak yer almaktadır.

Yerel hatların %29'unu elinde bulunduran Westjet'in 50'si "Westjet Encore"a ait toplam 121 uçağı bulunmakta, 43 yerel noktaya uçmakta, ABD'ye 28, diğer ülkelere ise günlük 42 sefer düzenlemektedir.

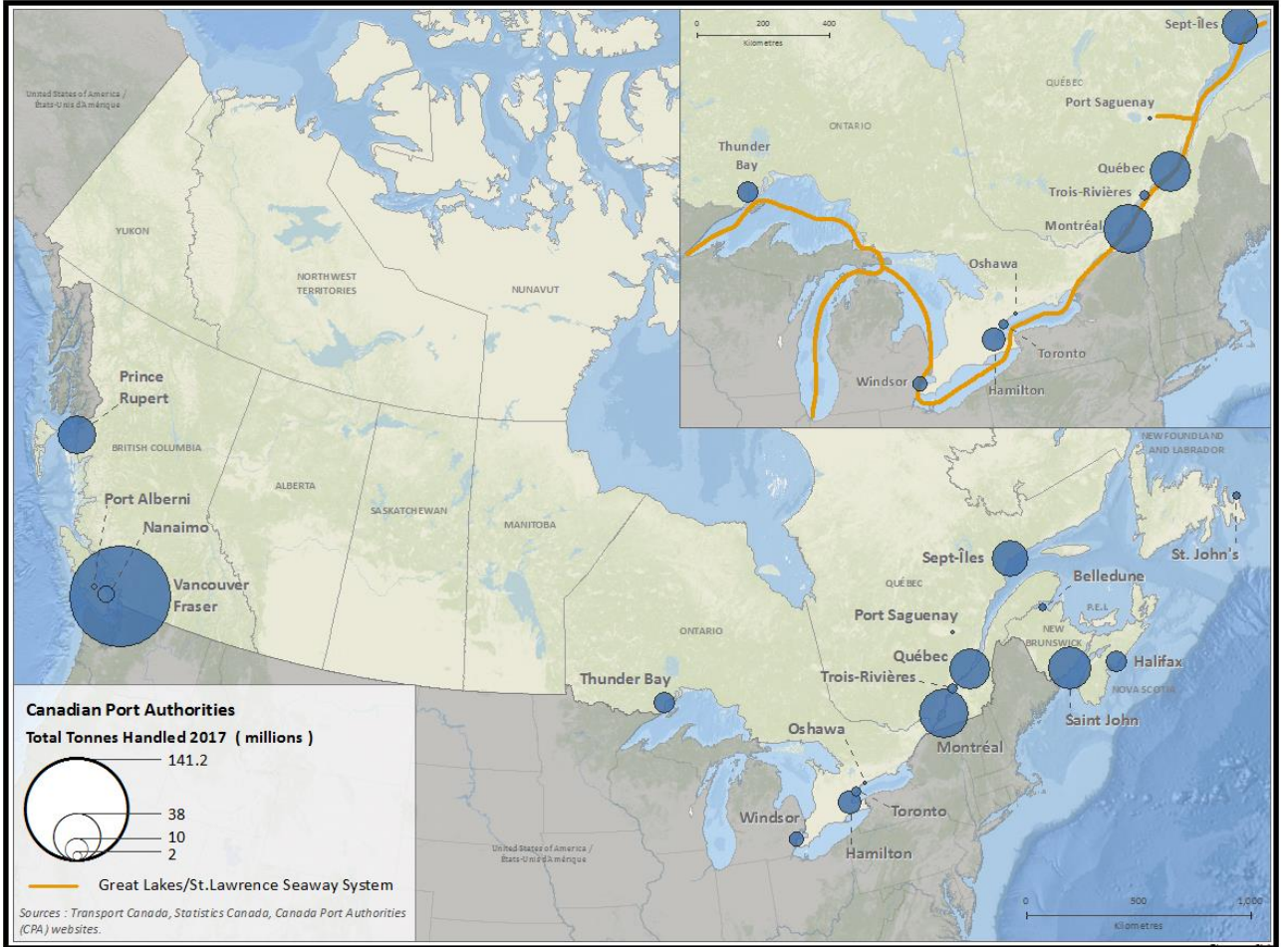
Bunun yanında, "Air Transat"ın 48 adet; "Porter Airlines"ın 38 adet ve "Sunwing"ın 30 adet uçağı bulunmaktadır.

Kanada Ulaştırma Bakanlığının denetimine tabi limanlar iki kategoride tesis edilmiştir:

- (i) **Kanada Liman İdaresi (Canada Port Authorities) tarafından bağımsız şekilde işletilen 17 liman**
- (ii) **Kanada Ulaştırma Bakanlığı tarafından işletilen ve sahipliğinde bulunan 34 liman**

Kanada karasularında ticari taşımacılığın %99'u Kanada bayraklı gemilerle sağlanmaktadır. Kanada bayraklı gemiler ayrıca ülkenin ABD ile ikili ticaretine konu taşımacılığı da gerçekleştirmektedir. Diğer taraftan, Kanada'nın ABD dışı ülkeler ile olan dış ticaretine konu deniz taşımacılığı yabancı ülke bayraklı gemiler ile gerçekleştirilmektedir. Kanadalı deniz taşımacılığı sektörü özellikle dökme ürünlerin taşımacılığına odaklanmaktadır. Sektör ayrıca ülkenin kutuplara yakın kuzey bölgesindeki yerleşim bölgeleri ile bağlantısallığın sağlanmasında ve deniz aşırı bölgelerindeki doğal kaynaklardan faydalanılmasında ve geliştirilmesinde de önemli rol sahibidir.

Kanada'da **560 adet liman tesisi**; balıkçılık sektörüne yönelik **845 adet gemi barınağı** ve **106 adet tatil ve dinlenme amaçlı liman** bulunmaktadır.

Harita-7: Kanada'nın Limanları

Kanada Ulaştırma Bakanlığının **2022** yılı verilerine göre **1.000 groston ve üzeri** hacime sahip **Kanada bayraklı büyük ticari gemi sayısı 201** olup söz konusu gemiler toplam

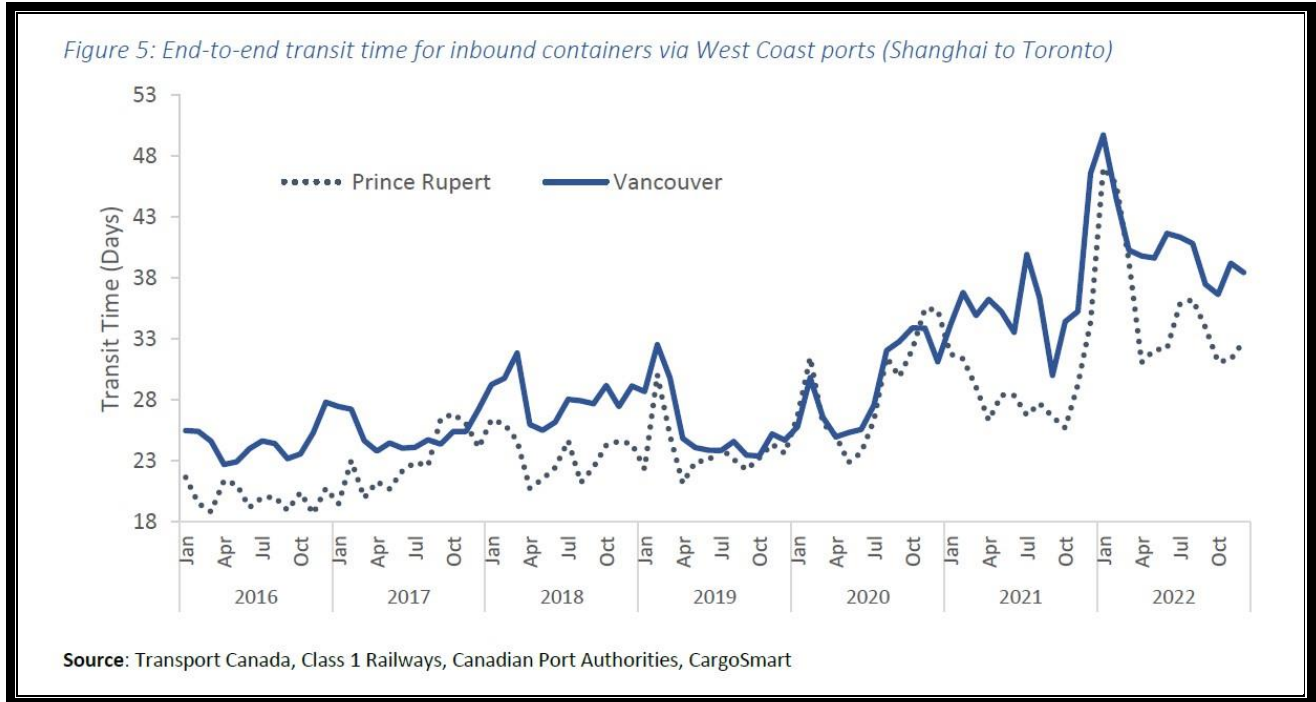
yaklaşık **2,3 milyon gros ton yük** taşımışlardır. Bu gemilerin **46 adeti kargo gemisi; 42 adeti kuru yük gemisi; 24 adeti tanker ve 20 adeti diğer tür gemilerdendir.**

Bunun yanında, kıyı şeritlerini, adaları ve uzak bölgelerdeki yerleşim birimlerinin baağlantısallığının sağlanmasında yolcu feribotları kilit rol oynamaktadır. 2022 yılında Kanada'da toplam 69 adet kayıtlı yolcu feribotu bulunmaktadır. "**Canadian Ferry Association**" Kanada'daki başlıca **17 yolcu feribot işletmesini** temsil etmekte olup yıllık yaklaşık **60 milyon yolcu ve 22 milyondan fazla araç** taşımaktadır.

Kanada Ulaştırma Bakanlığı "**St. Lawrence Suyolu**"nun Kuzey Amerika'da rekabetçi ve sürdürülebilir nitelikte bir ulaştırma koridoru olarak kalabilmesi için çabalarını yoğunlaştırmaktadır. Bu çerçevede, Federal Hükümet "**St. Lawrence Seaway Management Corporation**" ile anlaşmasını **31 Mart 2024** tarihine kadar uzatmıştır.

2022 yılında Kanada'nın batı kıyılarındaki limanlar üzerinden yapılan ithalatta **Shanghai'dan Toronto'ya** gönderilen bir konteynerin **transit taşımacılık sevkiyat süresi ortalama 39,9 gün** olup önceki **üç yılın ortalaması 30 gün** şeklinde gerçekleşmiştir. Söz konusu süreler bakımından Kanada'nın doğu yakasına bakıldığında ise **Antwerp'den Toronto'ya** yapılan sevkiyatın süresi **ortalama 24,2 gün** olup önceki **üç yılın ortalaması 19,6 gün** şeklinde gerçekleşmiştir.

Shanghai'dan Toronto'ya Konteyner Transit Taşımacılık Süreleri (2016-2022)

2019-2020-2021 yıllarında denizyolu ile taşınan toplam yük sırasıyla **6,9; 6,7 ve 7,1** milyon olmuştur. 2022 yılında **6,9 milyon TEU'luk yük** denizyolu ile taşınmış olup **C\$779 milyar 219 milyon ihracat ve C\$739 milyar 658 milyon ithalat** deniz yolu ile yapılmıştır. 2021 yılında toplam **C\$631,3 milyar ihracat ve C\$613,6 milyar ithalat** deniz yolu ile yapılmıştır. 2020 yılında **C\$522,8 milyar ihracat ve C\$543,1 milyar ithalat**; 2019 yılında ise **C\$592,1 milyar ihracat ve C\$601,9 milyar ithalat** denizyolu ile gerçekleşmiştir.

2017 yılında 713 milyon Kanada Doları yatırımla kapasitesi artırılan ve ağırlıklı olarak Uzak ve Güneydoğu Asya ülkeleriyle bağlantısı bulunan **Vancouver Limanı**, Kanada Liman İdareleri verilerine göre, **2022** yılında **141,4 milyon tonluk** trafikle Kanada'nın en fazla kullanılan limanı konumundadır. **Vancouver Limanında 99 milyon tonu dökme ürünler (kömür, buğday, gübre, kimyasallar, metal ve mineral ürünler, ormancılık, işlenmiş gıda ve makine); 22,2 milyon tonu konteynerler; 19,8 milyon tonu yarı-dökme ürünler; 333.734 ton otomobil (1 araç=1 metrik ton) (tamamına yakını G.Kore ve Japonya'dan yapılan araç ithalatı) taşımacılığı yapılmıştır.**

Vancouver Limanında Taşımacılığa Konu Ürünler (2019-2022)

Principal commodities: All cargo

Metric Tonnes	2020	2021	2022	% change
Coal	31,552,864	37,692,472	39,808,439	6%
Metallurgical coal	21,545,137	22,305,269	23,400,964	5%
Thermal coal	9,740,757	15,089,110	16,210,152	7%
Other/unspecified coal	266,970	298,093	197,323	-34%
Grain, specialty crops, and feed	35,128,755	30,452,826	23,335,559	-23%
Wheat	13,936,631	12,429,725	9,817,359	-21%
Canola	8,763,982	6,840,204	5,164,909	-24%
Specialty crops	7,404,981	5,474,275	4,587,969	-16%
Animal feed	1,351,110	2,005,169	1,719,795	-14%
Barley (not including feed)	2,229,233	2,659,967	1,335,225	-50%
Other cereals	1,442,819	1,043,486	710,303	-32%
Forest products	22,235,015	23,490,840	22,079,567	-6%
Logs	9,094,571	11,152,296	11,232,235	1%
Woodchips	4,397,098	4,281,124	3,973,891	-7%
Woodpulp	3,974,272	3,177,608	2,987,268	-6%
Lumber	2,394,217	2,061,483	1,459,442	-29%
Paper and paperboard	1,108,130	1,414,255	1,165,061	-18%
Other wood products	706,018	824,741	733,275	-11%
Waste paper	303,428	266,052	265,698	0%
Sheets, panels, and boards	257,281	313,280	262,698	-16%
Chemicals, basic metals, and minerals	16,850,502	16,170,480	16,297,969	1%
Minerals	9,751,985	9,472,774	9,629,295	2%
Basic metals	1,691,251	2,171,166	2,026,992	-7%
Organic chemicals	1,532,647	1,410,789	1,613,913	14%
Ores and concentrates	1,689,654	1,442,124	1,494,983	4%
Inorganic chemicals	1,299,828	880,946	832,230	-6%
Other products of chemical industries	885,137	792,680	700,556	-12%
Fertilizers	13,103,343	11,354,442	12,804,194	13%
Potash and potassium-based fertilizers	10,381,344	9,027,050	9,993,420	11%
Sulphur	2,653,421	2,292,001	2,787,177	22%
Other fertilizers	32,014	13,895	11,687	-16%
Nitrogen-based fertilizers	10,831	9,427	7,418	-21%
Phosphate-based fertilizers	25,733	12,069	4,493	-63%
Consumer and related goods	9,544,963	10,563,712	10,342,759	-2%
Miscellaneous goods	4,811,255	5,250,997	5,173,242	-1%
Household goods	4,136,895	4,706,559	4,659,324	-1%
Textiles	283,605	306,387	255,196	-17%
Electronics	239,380	226,039	192,662	-15%
Horticultural products	32,642	38,867	35,538	-9%
Health and medical	40,047	33,185	24,254	-27%
Tobacco and related products	1,138	1,678	2,543	52%
Petroleum products	6,546,365	6,477,998	6,842,317	6%
Diesel and fuel oils	2,762,839	3,025,745	3,429,242	13%
Crude petroleum	1,946,354	1,713,550	1,588,393	-7%
Gasoline	1,502,030	1,594,997	1,557,340	-2%
Aviation and jet fuel	303,819	129,896	244,435	88%
Other petroleum products	30,668	9,740	18,418	89%
Kerosene, distillate, and coke	655	4,070	4,488	10%
Machinery, vehicles, construction, and materials	5,748,148	6,301,130	6,622,259	5%
Construction and materials	2,686,536	2,963,999	3,290,356	11%
Industrial, auto, and vehicle parts	1,396,060	1,562,060	1,658,109	6%
Machinery	1,135,345	1,241,788	1,202,476	-3%
Vehicles	530,208	533,283	471,317	-12%
Processed food products	3,034,147	2,375,014	1,811,150	-24%
Other prepared food products	750,610	732,842	748,958	2%
Animal/vegetable oils, fats, and waxes	1,775,879	1,263,808	737,058	-42%
Beverages	346,771	276,994	203,106	-27%
Prepared grain products	160,887	101,370	122,028	20%
Animal products, dairy, and produce	1,706,619	1,594,712	1,472,114	-8%
Meat, fish, and poultry	964,620	871,148	793,519	-9%
Produce	479,365	463,183	411,684	-11%
Animal hides, skins, and raw fur	156,820	145,836	159,505	9%
Dairy products	105,814	114,545	107,406	-6%
Grand total	145,450,722	146,473,626	141,416,326	-3%

İkinci sırada gelen Montreal Limanı özellikle Avrupa ile ticarete kullanılmakta ve Quebec, Ontario Eyaletleri ile ABD'ye hizmet vermektedir. **2023** yılında **Montreal Limanı'nda 35,3 milyon tonluk** trafik yaşanmıştır.

Montreal Limanında Taşımacılığa Konu Ürünler (2022-2023)

Metrik ton; 2023-2022 Aralık

Tüm Trafik	2023	2022	Değişim	
			Ton	%
GENEL KARGO				
Konteyner	13 085 850	14 367 090	-1 281 239	-8.92 %
Konteyner-dışı	256 117	406 528	-150 411	-37.00 %
Toplam	13 341 967	14 773 618	-1 431 651	-9.69 %
DÖKME KARGO				
Kuru Yük	8 123 034	8 226 460	-103 427	-1.26 %
Sıvı Ürünler	13 881 162	12 997 259	883 904	6.80 %
Toplam	35 346 163	35 997 337	-651 174	-1.81 %

Gelen Trafik	2023	2022	Değişim	
			Ton	%
GENEL KARGO				
Konteyner	6 463 084	7 547 212	-1 084 128	-14.36 %
Konteyner-dışı	200 587	354 799	-154 212	-43.46 %
Toplam	6 663 671	7 902 011	-1 238 340	-15.67 %
DÖKME KARGO				
Kuru Yük	6 043 256	6 175 445	-132 189	-2.14 %
Sıvı Ürünler	5 614 824	5 416 962	197 862	3.65 %
Toplam	18 321 751	19 494 419	-1 172 668	-6.02 %

Giden Trafik	2023	2022	Değişim	
			Ton	%
GENEL KARGO				
Konteyner	6 622 766	6 819 877	-197 111	-2.89 %
Konteyner-dışı	55 530	51 729	3 801	7.35 %
Toplam	6 678 296	6 871 607	-193 311	-2.81 %
DÖKME KARGO				
Kuru Yük	2 079 778	2 051 015	28 763	1.40 %
Sıvı Ürünler	8 266 339	7 580 296	686 042	9.05 %
Toplam	17 024 412	16 502 918	521 494	3.16 %

Diğer büyük limanlar arasında yer alan ve Kanada'nın üçüncü büyük limanı ve Kuzey Amerika'nın en büyük mineral ürünler (demir cevheri ve alüminyum) taşımacılığı yapılan limanı olma özelliği olan ve **2022** yılında **33,4 milyon ton** yük taşımacılığı yapılan **Sept-Îles Limanı Quebec Eyaleti St. Lawrence Nehri** üzerinde konumlanmıştır.

New Brunswick Eyaletinde konumlanmış olan **Saint John Limanında** (NFL'deki St. John's Limanı ile isim benzerliği nedeniyle karıştırılmamalıdır) **2022** yılında **27,4 milyon ton** yük taşımacılığı yapılmış olup bunun **24,8 milyon tonu sıvı maddeler; 1,5 milyonu kuru yük (potas ve geri dönüşüm metal ürünler); 1,077 milyon tonu konteyner taşımacılığına** konu ürünler oluşturmuştur. Liman ayrıca **2022** yılında kruvaziyer turizmi kapsamında **147.890** kişiyi kabul etmiştir.

Kanada'nın en büyük 5 limanı arasında yer alan ve **Québec Eyaleti Québec City şehrinde** bulunan "**Port of Québec**" adlı limanda **2023** yılında **27,6 milyon ton** yük taşımacılığı yapılmıştır. Limanda özellikle **çelik, madencilik, tarımsal gıda, enerji sektörü** ürünleri taşımacılığı yapılmakta olup **ABD'nin orta-iç bölgeleri ve "Great Lakes (Büyük Göller)" bölgesinin** yaklaşık 50 ülke ile bağlantısallığını sağlamaktadır.

British Columbia Eyaletinde konumlanmış olan ve **35 m'lik derinlik** ile **Kuzey Amerika'nın enderin doğal limanı** olan **Prince Rupert Limanı'nda** **2023** yılında **23,5 milyon ton** yük taşımacılığı yapılmıştır. Liman, Kuzey Amerika'nın Pasifik Okyanusunda Asya'ya en yakın konumda olan limanıdır.

Tablo: Kanada'nın İthalatının Ulaştırma Modlarına Göre Sektörel Dağılımı

Sektörler (Ortalama)	Karayolu	Deniz	Hava	Demiryolu	Diğer
İmalat Sanayi	46.9%	35.7%	9.4%	6.1%	2.0%
Tarım, ormancılık, balıkçılık ve avcılık	43.2%	38.6%	7.8%	7.9%	2.5%
Hizmetler	42.4%	37.8%	12.1%	2.7%	5.0%
İnşaat	41.4%	38.6%	8.4%	3.3%	8.3%
Madencilik, taşocağı ve petrol ve doğal gaz	39.8%	40.1%	7.6%	5.6%	6.9%
Yardımcı Hizmetler	30.2%	42.4%	7.4%	4.3%	15.7%
Tüm Sektörler	43.8%	37.2%	10.5%	4.4%	4.0%

Tablo: İthalat Ağırlıklı Sektörlerin Ulaştırma Modları

Sektör	Ulaştırma Modu	İthalat Payı
Motorlu taşıt direksiyon cve süspansiyon aksamaları imalatı	Karayolu	71.5%
Motorlu taşıt şanzıman ve vites aksamaları ve güç aktarma parçaları imalatı	Karayolu	71.8%
Petrol rafineri ürünleri	Deniz	70.0%
Motorlu taşıt oturma ve araç içi döşeme imalatı	Karayolu	70.0%
Ağır vasıta kamyon imalatı	Karayolu	69.7%
Et ürünleri imalatı	Karayolu	69.7%
Meyve ve sebze koruma ve özellikli gıda üretim ve imalatı	Karayolu	67.3%
Otomobil ve hafif yük motorlu taşıt imalatı	Karayolu	68.3%
Alüminyum ve alüminyum ürünleri imalatı ve işleme	Deniz	67.3%
Meşrubat ve buz işleme ürünleri	Karayolu	67.1%

Tablo: Kanada'nın İhracatının Ulaştırma Modlarına Göre Sektörel Dağılımı

Sektörler (Ortalama)	Karayolu	Deniz	Hava	Demiryolu	Diğer
İmalat Sanayi	66.5%	14.1%	10.0%	9.3%	0.1%
Tarım, ormancılık, balıkçılık ve avcılık	46.7%	36.7%	14.7%	2.0%	0.0%
İnşaat	34.0%	45.9%	0.0%	20.1%	0.0%
Hizmetler	50.1%	11.9%	30.5%	6.4%	1.2%
Madencilik, taşocağı ve petrol ve doğal gaz	21.7%	50.4%	8.1%	8.9%	11.0%
Yardımcı Hizmetler	30.1%	8.5%	9.4%	18.4%	33.6%
Tüm Sektörler	56.8%	19.0%	13.2%	8.7%	2.3%

Tablo: İhracat Ağırlıklı Sektörlerin Ulaştırma Modları

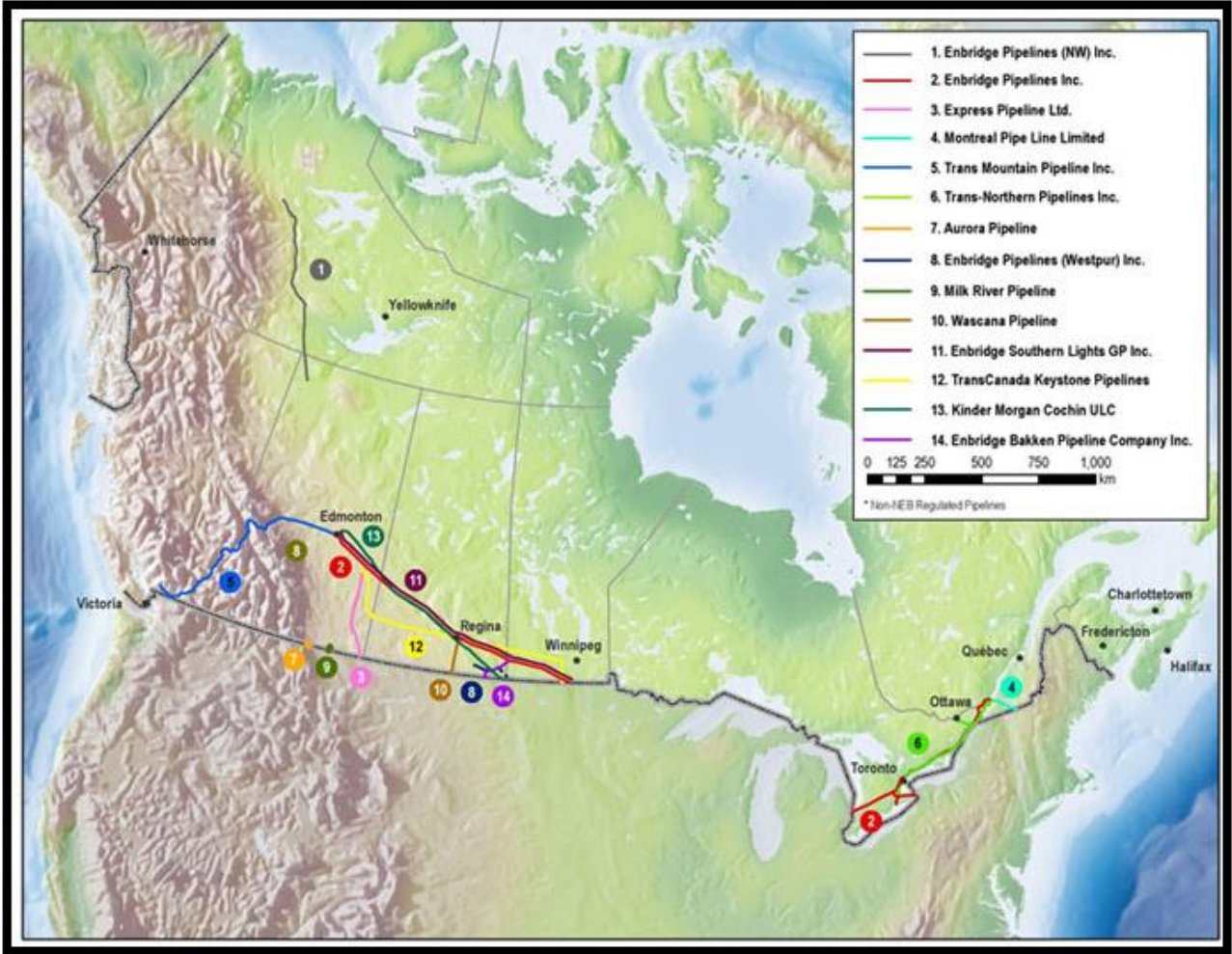
Sektör	Ulaştırma Modu	İhracat Payı
Demir Cevheri Madenciliği	Deniz	100.0%
Bakır, nikel, kurşun ve çinko cevheri madenciliği	Deniz	99.0%
Elmas madenciliği	Havayolu	99.0%
Kömür madenciliği	Deniz	98.2%
Ağır vasıta imalatı	Karayolu	98.2%
Unlu mamuller ve tortilla imalatı	Karayolu	95.8%
Ofis mobilya (demirbaş dahil) imalatı	Karayolu	95.4%
Motolu taşıt şanzıman ve güç bağlantı aksamaları imalatı	Karayolu	94.3%
Elektrik güç üretimi, iletimi ve dağıtımı	Diğer	94.1%
Ev ve kurumsal mobilya ve mutfak kabinleri imalatı	Karayolu	93.9%

Sonuç olarak, **boru hatları üzerinden yapılan ticaret hariç Kanada'nın dış ticaretinin değer olarak yaklaşık %39'u karayolu, %28'i denizyolu, %12'si demiryolu, %12'si ise havayolu ile gerçekleştirilmektedir.**

Kanada **depo ve antrepolarının GSYİH'ya yıllık katkısı 2-2,5 milyar Dolar** civarındadır. Transit rejimi kapsamında Kanada'ya gelen millileştirilmemiş mallar, gümrük tarafından yetkilendirilmiş antrepolarda 4 yıla kadar tutulabilmektedir. Ayrıca, üçüncü ülkelerden ABD'ye veya başka bir ülkeye ihraç edilmek üzere Kanada'ya gelen mallar, firmaların kendi dağıtım merkezlerinde "serbest bölge" olarak ayrılmış alanlarda depolanabilmektedir.

Kanada, **günlük 4,7 milyon varil** üretimle **dünyanın 4'üncü büyük petrol üreticisi ve altıncı büyük doğalgaz üreticisidir.** Kanada ile ABD arasında yıllık 200 milyar ABD Dolarına yakın elektrik, doğalgaz ve petrol ticareti yapılmaktadır. Ulusal Enerji Kurulu'nun kontrolünde yaklaşık 73.000 km'lik boru hattı bulunmaktadır.

2022 yılında dünyaya toplam petrol ve doğalgaz ile ürünleri ihracatı (GTP-2709-2715) 164,9 milyar US\$ ile rekor kıran Kanada, bunun 158,1 milyar US\$'lık bölümünü sadece ABD'ye ihraç etmiştir. Bu rakam, iki ülke arasındaki enerji arz tedariki ilişki yapısını göstermesi açısından önemlidir.

Harita-8: Kanada'nın Petrol Boru Hatları

Türkiye-Kanada Lojistik Altyapısı ve Öneriler

StatCan verilerine göre **2022** yılında **Kanada'ya ihracatımız** bir önceki yıla kıyasla **%9.8 artışla US\$2 milyar 441 milyona** yükselmiş ve rekor kırmıştır. Söz konusu **US\$2 milyar 441 milyon** değerindeki ihracatımızın **US\$460.3 milyonluk** kısmını **“Demir Çelik Ürünler” (72. Fası)** ve **US\$145.1 milyonluk** kısmını **“Demir Çelikten Eşya” (73. Fası)** olmak üzere **toplam US\$605.4 milyonluk** kısmını **demir-çelik sektörü ürünleri** oluşturmuştur. **Kanada'ya ihracatımız, 2021** yılında bir önceki yıla kıyasla **%59.7 artışla US\$2 milyar 224 milyona** yükselmiş; **2020 yılında** ise 2019 yılına göre **%-6.9 oranında azalarak US\$1.377 milyar** olmuştu. Kanada ile ikili ticaret hacmimiz **2022** yılında **US\$3 milyar 424 milyon** değerinde olmuştur.

2022 yılında ülkemizin Kanada'dan **ithalatı** 2021 yılına göre **%7 oranında artarak US\$982.9 milyon** olmuştur. **2021 yılında** ülkemizin Kanada'dan **ithalatı US\$ 918.7 milyon** olmuştu. 2022 yılında Kanada'dan **“aylık ithalatımıza bakıldığında Mayıs ayında US\$231.8 milyon** ithalat gerçekleşmesi dikkat çekmektedir.

Türkiye ile Kanada arasındaki konteyner taşımacılığı Portekiz, Almanya, İtalya, Fransa gibi Avrupa limanlarından aktarmalı olarak gerçekleştirilebilmektedir. Yalnızca dökme kimyasal maddeler ve geniş çaplı boru inşaat demiri gibi hacimli belirli demir-çelik ürünleri zaman zaman doğrudan Kanada'ya sevk edilmektedir.

Kanada'ya ülkemizden özellikle **yaş ve kuru meyve ve sebze, deniz ürünleri, işlenmiş gıda ürünleri, inşaat malzemeleri, ağaç ve mobilya ürünleri, ev tekstili ve hazır giyim, otomotiv ana ve yan sanayii ile makine** gibi ürünlerin ihracatında, iki ülke arasında direkt konteyner hattı tesis edilerek teslimat sürelerinin kısılması ve maliyetin düşürülebilmesi halinde, önemli artış sağlanabileceği değerlendirilmektedir.

Müşavirliğimizce temasa geçilen ve Kanada ile ülkemiz arasındaki ticarete lojistik hizmeti sunan işletmeler ile yapılan görüşmelerde sektör temsilcilerinden aşağıdaki hususlar öğrenilmiştir:

1. Denizyolu ulaşımı açısından küresel çapta yaşanan konteyner krizi ile 40 ft HC bir konteynerin ülkemizden Kanada'ya ortalama geliş maliyeti yaklaşık dört misli artmış; Montreal teslimatlı 40 ft HC bir konteynerin maliyeti US\$7.000-8.000; Toronto teslimatlı 40 ft HC bir konteynerin maliyeti US\$8.000-10.000 seviyesine kadar çıkmıştır. Söz konusu fiyat seviyeleri küresel ekonomilerde yaşanan yavaşlamanın da etkisi ile düşen taleple birlikte gerileyerek US\$2.250 seviyelerine; Kanada'dan ülkemize ortalama geliş maliyeti ise US\$1.000 seviyelerine kadar düşmüştür. Öte yandan, Kızıldeniz'de yaşanan son dönemdeki saldırılar nedeniyle küresel çapta artış gösteren maliyetlerin etkisi ile fiyatlar yeniden ortalama ilave US\$1.500 yükselmiştir.

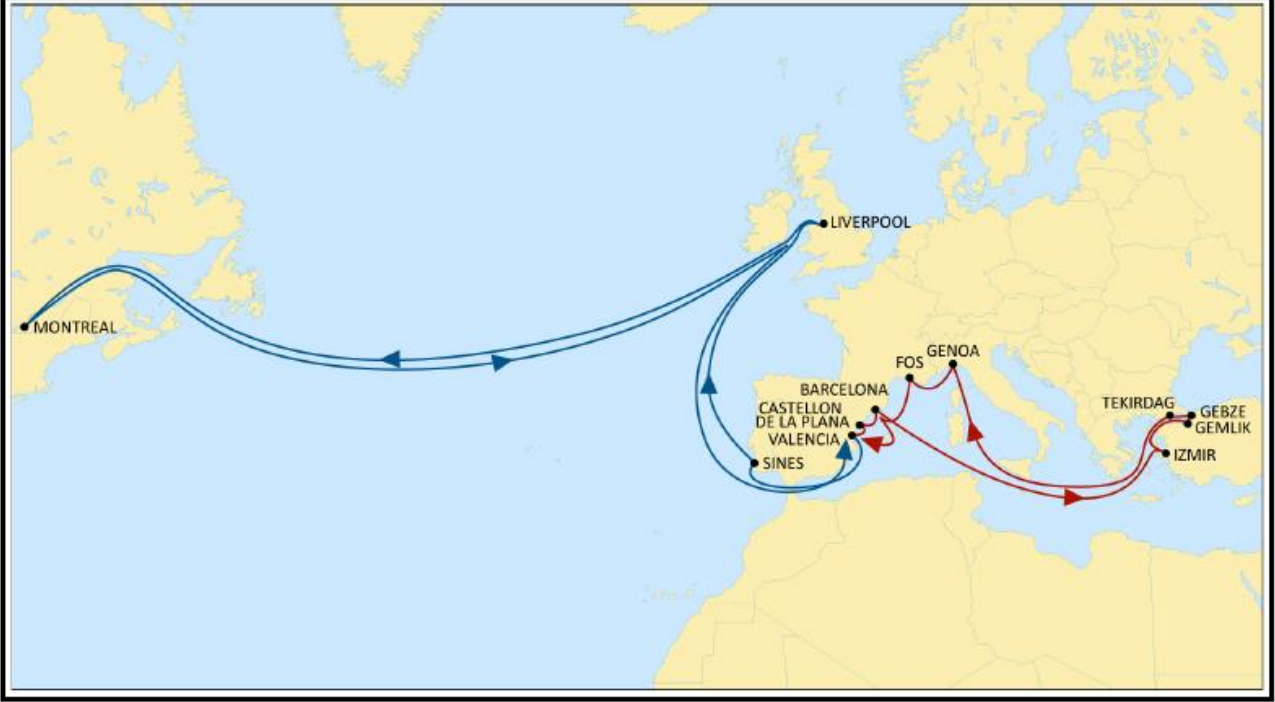
2. Diğer taraftan, söz konusu küresel kaynaklı çaptaki maliyet artışı Kanada'nın en önemli ticaret partnerleri arasında yer alan Çin ile gerçekleştirdiği ticarete kullandığı Pasifik hattında yaklaşık üç misli artışa sebebiyet vermiş ve navlun fiyatları yaklaşık US\$26,000 seviyesine kadar yükselmiştir. Son dönemde Çin ile yaşanan siyasi gerilimin ekonomik ilişkilere etkisi, küresel arz tedarik zincirlerinde yaşanan aksaklıklar ve durgunluk beklentileri ile Şangay'dan Vancouver teslimatlı 40 ft HC bir konteynerin maliyeti US\$1.600-2.400 seviyelerine kadar gerilemiştir. Kızıldeniz'de yaşanan son dönemdeki saldırılar nedeniyle küresel çapta artış gösteren maliyetlerin etkisi ile fiyatlar yeniden ortalama ilave US\$1.500 yükselmiştir.

3. Ülkemizden Kanada'ya ticarettte taşımacılığa konu ürünlerin yükte ağır ve fakat pahalı olmayan ürünlerden oluşması nedeniyle lojistik maliyetlerdeki artış, ticaret yapan firmalar üzerinde daha fazla hissedilmektedir. Örneğin 40 ft HC bir konteynerde makine ve teknoloji ürünleri taşınsa ve taşımaya konu eşyanın bedeli US\$150,000-200,000 seviyesinde olsa, lojistikte içinde bulunduğumuz dönemde yükselen maliyetlere kısmen de olsa tahammül edilebilecektir. Öte yandan, ülkemizden genelde gıda, mermer, mobilya, halı gibi 40 ft HC bir konteyner başına ortalama US\$40.000-50.000 değerinde (medikal ürünler vs olduğunda en fazla yaklaşık US\$80.000) olan ürün profiline taşınması nedeniyle lojistik maliyetin konteynerdeki malın değerine oranı %20 civarında seyretmekte ve bu durum nedeniyle ihracatçılarımız yükselen maliyetleri daha fazla hissetmektedir.

4. Kanada ile ülkemiz arasında ortalama teslimat süresi 21 ila 28 gün olmakla birlikte Avrupa limanlarındaki yoğunluk sebebiyle bu süre son dönemde 35 ila 42 güne kadar çıkmıştır.

5. Ülkemiz limanlarından yüklenen eşyanın Avrupa ülkelerindeki aktarma limanlarında başka gemiye transfer edilmesi gerektiği durumda, aktarma yapılan gemide uygun konteyner tedarik edilememesi nedeniyle talep birikmesi (backlog) yaşanmakta ve ülkemizden Kanada'ya ihracat sevkiyatına yönelik siparişler tek sefer yerine bölümler halinde yerine getirilebilmektedir.

6. Kanada ile ülkemiz arasında **MSC, Hapag Lloyd, CMA ve ZIM** hâlihazırda en fazla kullanılan taşımacılık şirketlerindedir, **Hapag Lloyd ve MSC Montreal Limanı'na** teslimat yaparken **CMA New York üzerinden demiryolu ile Montreal'e** teslimat yapmakta olup belirtilen hat ve güzergahlar duruma göre değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin olağan işleyişte. Hapag Lloyd'un Mersin-Halifax hattı için 25 günlük süre verilmektedir. Mersin'den sonra Hayfa ve Ashdod Limanına uğrayan gemi İzmir'den sonra Halifax'a kadar 6 limana daha giriş yapmaktadır.

Harita-12: Örnek Aktarmalı Türkiye-Kanada Konteyner Hattı (MSC-Canada Express II)

7. Kanada navlununun, direkt hat olmaması ve görece olarak daha az talep bulunması nedeniyle, ABD navlunundan %10-15 daha yüksek olduğu görülmektedir, Kanada'ya teslimat sürelerinin uzamasında New York, Savannah, Norfolk Limanlarında yaşanan yoğunluk nedeniyle gemilerin 15 güne kadar bekleme sürelerinin uzamasının da etkisi olmaktadır. Ülkemizden Amerikanın batı yakasına yapılan teslimatlar, Norfolk International Terminal (Virginia) üzerinden demiryolu ile gerçekleştirilmektedir.

8. Gemi hatları ve armatörler nedeniyle yüksek seyreden lojistik maliyetlere Kanada'da tren ve karayolu yolu taşımacılığında yaşanan fiyat yükselişleri de ilave maliyetler yüklemiştir.

9. Ülkemizden Kanada'ya yönelik ihracata konu deniz taşımacılığı talebinde canlanma olduğunda armatörler, söz konusu yükselen talebi karşılayabilmek amacı ile ülkemizden yaptıkları sevkiyatlarda daha büyük gemileri tercih etmekte ve bu durum, masrafları artırması nedeniyle, fiyatlandırmalara ilave yükseliş olarak yansıtılabilmektedir.

THY'nin Toronto'ya haftada 6; Montreal ve Vancouver'a ise haftada 3 sefer uçuşu bulunmakta olup anılan seferleri iki katına çıkarma yönünde girişimlerde bulunmaktadır.

Ayrıca, New York aktarmalı İstanbul-Toronto kargo seferi sayısı haftada 1'den 4'e çıkarılmıştır. Diğer taraftan, 2017 yılında Toronto-İstanbul yolcu seferlerini durduran Air Canada, 11/07/2020 tarihinde biri Toronto biri Montreal'den olmak üzere İstanbul'a haftada iki kargo uçuşu başlatmıştır.

Kanada'daki Lojistik Sektörü Kuruluşları

Kuruluş Adı	Web Sayfası
Canadian Transportation Agency (CTA)	https://www.otc-cta.gc.ca/
Air Transport Association of Canada (ATAC)	https://www.atac.ca/
Railway Association of Canada (RAC)	https://www.railcan.ca/
Canadian Trucking Alliance	http://cantruck.ca/
Freight Management Association of Canada	http://www.fma-agf.ca/home
Canadian Ferry Association	http://www.canadianferry.ca/
Association of Canadian Port Authorities	http://www.acpa-ports.net/